

Broj:

Podgorica, 11.12.2023. godine

Savjet Agencije za zaštitu konkurencije, na osnovu člana 20f stav 1 tačka 10 Zakona o zaštiti konkurencije („Sl. list CG“, br. 44/12, 13/18 i 145/21) i člana 10 Zakona o kontroli državne pomoći („Sl. list CG“, br. 12/18), u postupku davanja mišljenja po zahtjevu Ministarstva kapitalnih investicija (u momentu donošenja mišljenja: „Ministarstvo energetike i rudarstva“), a na osnovu Predloga rješenja direktora Agencije za zaštitu konkurencije, na sjednici održanoj 11.12.2023. donosi

MIŠLJENJE

Dodjela 541.666,67 eura „Berzi električne energije“ DOO Podgorica, u cilju dvogodišnjeg zakupa softvera koji će služiti za uspostavljanje tržišta „dan-unaprijed“, ne predstavlja državnu pomoć, shodno tački 60 Obavještenja Komisije (EU) o pojmu državne pomoći iz člana 107 stav 1 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (2016/C 262/01), koje se u Crnoj Gori primjenjuje kao Prilog 2f Pravilnika o listi pravila državne pomoći.

OBRAZLOŽENJE

Zahtjev

Ministarstvo kapitalnih investicija (čiji je, od 31.10.2023. godine, u dijelu poslova koji se odnose na pitanja energetike pravni sljedbenik Ministarstvo energetike i rudarstva) (u daljem tekstu: „Ministarstvo“) obratilo se Agenciji za zaštitu konkurencije (u daljem tekstu: „Agencija“) Zahtjevom br. 03-302/23-6742/2 od 14.06.2023. godine (zaveden u Agenciji pod br. 05-430/23-414/1 od 27.06.2023. godine) za davanje mišljenja, u vezi sa dodjelom 541.666,67 eura „Berzi električne energije“ DOO Podgorica (u daljem tekstu: „BELEN“), u cilju dvogodišnjeg zakupa softvera koji će služiti za uspostavljanje tržišta „dan-unaprijed“. Uz inicijalni akt Ministarstvo je dostavilo i uredno popunjen i ovjeren Obrazac 1 - Prijavu državne pomoći.

U prilogu inicijalnog zahtjeva se navodi da je za Zapadni Balkan kroz paket energetske podrške opredijeljena jedna milijarda eura bespovratnih sredstava EU za pomoć u rješavanju neposrednih posledica energetske krize i povećanju otpornosti u kratkom i srednjem roku. U sklopu ove podrške Evropska komisija je Crnoj Gori namijenila ukupno 30 miliona eura. Nakon potpisivanja finansijskog sporazuma između ovlašćenih predstavnika Evropske unije i Vlade Crne Gore, u drugom kvartalu 2023. godine stavljena je na raspolaganje fiksna tranša od 27 miliona eura, dok će druga tranša u iznosu od tri miliona eura biti na raspolaganju najkasnije u I kvartalu 2024. godine nakon što budu ispunjeni i svi indikatori kojim će se pratiti implementacija energetske podrške. U vezi sa navedenim Vlada Crne Gore je utvrdila dinamiku i način na koji će se dodijeljena sredstva utrošiti kroz usvajanje Akcionog plana za implementaciju direktne budžetske podrške za prevazilaženje energetske krize. Kroz 4. mjeru utvrđenu Akcionim planom predviđen

je izdatak uslovljen obavezom nabavke dvogodišnjeg zakupa softvera koji će služiti za uspostavljanje tržišta „dan-unaprijed“. Obaveza uspostavljanja tržišta „dan-unaprijed“ je istaknuta i u Izvještaju Evropske komisije o napretku za 2022. godinu i predstavlja obavezu vezano za pregovaračko poglavlje 15 – energetika. Tržište „dan-unaprijed“ koje je osnovna djelatnost BELEN-a je tržište koje se u Evropi i internom evropskom tržištu sprovodi po jasno definisanim kriterijumima, odnosno kompletno jedinstveno evropsko upareno tržište SDAC (Single Day Ahead Coupling) je zasnovano na jedinstvenom algoritmu koji se zove EUPHEMIA. Pristup tržištu se sprovodi putem kupovine vlasničkog udjela ili zakupa servisa od vlasnika algoritma. Uzimajući u obzir da se cijena ovog algoritma kretala u iznosu do najmanje 70 miliona eura u 2020. godini, jedina opcija koju je BELEN imao po pitanju sprovođenja obaveze pokretanja tržišta „dan-unaprijed“ je bio zakup ovog servisa od nekog od vlasnika algoritma. Implementacija ovog algoritma kao i pratećeg softvera je kompletirana pa je ovo tržište počelo sa radom u Crnoj Gori 26.04.2023. godine. Transferom ovih sredstava omogućava se plaćanje zakupa uza predmetni softver za period od dvije godine.

Dalje se u inicijalnom aktu navodi da je raspodjela direktne budžetske podrške Evropske komisije Crnoj Gori za prevazilaženje energetske krize definisana u skladu sa principima pomoći definisanim od strane Evropske komisije. Prije nego što je strukturu potrošnje dodijeljenih bespovratnih sredstava usvojila Vlada Crne Gore, sa istom je bila neophodna prethodna saglasnost predstavnika Evropske komisije. Navedeno upućuje na zaključak da je stvarna odluka o raspodjeli sredstava na strani Evropske komisije, a ne na strani Vlade Crne Gore.

Imajući u vidu da iz inicijalnog akta nije bilo moguće sa sigurnošću utvrditi da li odluku o transferu sredstava u konačnom, donosi nadležno Ministarstvo, odnosno Vlada Crne Gore ili Evropska komisija, Agencija je Aktom br. 05-430/23-414/3 od 26.10.2023. godine zatražila dopunu predmetne dokumentacije. Ovim aktom su od Ministarstva zatražene informacije koji se odnose na podatke da li će predmetna sredstva biti stavljena na raspolaganje Crnoj Gori, odnosno da li će država Crna Gora upravljati tim sredstvima, vršiti izbor korisnika sredstava i vršiti isplatu tih sredstava.

Agencija je elektronskim putem dobila korisne informacije od strane Delegacije Evropske unije u Crnoj Gori, međutim da bi ti dostavljeni akti bili relevantni u predmetnom postupku, neophodno je da budu dostavljeni od strane podnosioca zahtjeva, nadležnog Ministarstva.

Ministarstvo je Aktom br. 01-302/23-43/1 od 08.11.2023. godine, zavedenim u Agenciji pod brojem 05-430/23-413/4 od 15.11.2023. godine, dopunilo inicijalni zahtjev. U dopuni se navodi da je konačna struktura potrošnje usaglašena sa pravilima EU i uz konsultacije sa predstavnicima Evropske komisije. Dalje je navedeno da je Vlada Crne Gore usvojila Akcioni plan 26.04.2023. godine, te da je izbor korisnika već definisan i da predstoji implementacija aktivnosti i isplata sredstava. Usvajanje Akcionog plana je bio obavezan uslov za zaključivanje finansijskog sporazuma i za prenos sredstava na račun državnog trezora.

Ocjena

Članom 2 Zakona o kontroli državne pomoći (u daljem tekstu: „Zakon“), propisano je da je državna pomoć:

- 1) finansijska pomoć koja se direktno ili indirektno dodjeljuje iz državnog budžeta, odlukom Vlade Crne Gore, budžeta opštine, odlukom nadležnog organa opštine, uključujući fondove Evropske unije i druge javne fondove;
- 2) pomoć koja se dodjeljuje korisnicima koji obavljaju privrednu djelatnost, čime se dovode u povoljniji

- položaj u odnosu na druge učesnike na tržištu;
- 3) finansijska pomoć koja se ne pruža privrednim društvima pod istim uslovima, ili se pruža selektivno privrednim društvima na osnovu veličine privrednog društva, mjesta poslovanja ili mjesta registracije, ili je namijenjena jednom privrednom društvu;
 - 4) pomoć koja ugrožava konkurenciju i utiče na trgovinu između Crne Gore i drugih država suprotno potvrđenim međunarodnim ugovorima.

Da bi mjera predstavljala državnu pomoć moraju kumulativno biti ispunjena četiri uslova iz člana 2 Zakona.

Dodjela sredstava iz budžeta

Sredstva predviđena za nabavku dvogodišnjeg zakupa softvera koji će služiti za uspostavljanje tržišta „dan-unaprijed“ planiraju se dodijeliti iz Budžeta države Crne Gore, međutim postupak koji je prethodio ovoj dodjeli ukazuje da se predmetna sredstva ne mogu pripisati državi. Ministarstvo je u inicijalnom zahtjevu i dopuni istog obrazložilo prirodu sredstava i proceduru njihove dodjele. Naime u ovom slučaju se radi o pomoći koja je dio projekta energetske podrške Evropske unije Zapadnom Balkanu. Navedenim paketom podrške opredijeljena je jedna milijarda eura bespovratnih sredstava EU za pomoć u rješavanju neposrednih posledica energetske krize i povećanju otpornosti u kratkom i srednjem roku. U sklopu ove podrške Evropska komisija je Crnoj Gori dodijelila 30 miliona eura. Zakup predmetnog softvera je dio paketa podrške EU. Država je dužna bila usvojiti akcioni plan za realizaciju predmetnog paketa podrške, u kojem je definisano kome će biti prenijeta predviđena sredstva. Tek nakon usvajanja akcionog plana uslijedilo je zaključivanje finansijskog sporazuma i sami prenos sredstava na račun državnog trezora.

Obavještenje Komisije (EU) o pojmu državne pomoći iz člana 107 stav 1 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (2016/C 262/01) koje se u Crnoj Gori primjenjuje kao Prilog 2f Pravilnika o listi pravila državne pomoći („Sl. List CG“ br. 35/14 ... 57/23), u tački 60 definiše pitanja transfera sredstava koja potiču iz Evropske unije (npr. iz strukturnih fondova), Evropske investicione banke ili Evropskog investicionog fonda, ili međunarodnih finansijskih institucija, poput Međunarodnog monetarnog fonda (MMF) ili Evropske banke za rekonstrukciju i razvoj (EBRD). Načelno ova sredstva se smatraju državnim sredstvima ako nacionalni organi imaju diskreciono pravo u smislu korišćenja tih sredstava (posebno odabir korisnika).¹ Suprotno tome, ako takva sredstva direktno dodjeljuju Unija, Evropska investiciona banka ili Evropski investicioni fond, bez ikakvog diskrecionog prava nacionalnih organa, ona ne predstavljaju državna sredstva (npr. finansiranje dodijeljeno direktnim upravljanjem u smislu određenih fondova). Kako je Ministarstvo navelo da je odabir korisnika podrške definisan Akcionim planom, te potom dobio salgasnost predstavnika Evropske komisije, Agencija zaključuje da je diskreciono pravo u odabiru korisnika bilo na tijelima Evropske unije, a ne Države Crne Gore.

¹ Vidjeti vezano za strukturne fondove, Odluku Komisije od 22. novembra 2006 o državnoj pomoći N 157/06, Projekat uspostavljanja širokopolasne mreže Digital Region u Južnom Yorkshireu, Ujedinjeno Kraljevstvo (United Kingdom South Yorkshire Digital Region Broadband Project, uvodne izjave 21 i 29 o mjeri koju djelimično finansira Evropski fond za regionalni razvoj (ERDF), Sl. list C 80, 13.4.07., str. 2. Što se tiče finansiranja za proizvodnju i trgovinu poljoprivrednih proizvoda, područje primjene pravila o državnoj pomoći ograničeno je članom 42 Ugovora

Zaključak

Imajući navedeno u vidu da se dodjela sredstava u iznosu od 541.666,67 za dvogodišnji zakup softvera koji će služiti za uspostavljanje tržišta „dan-unaprijed“ ne može pripisati državi kao davaocu pomoći, već se radi o iznosu koji je dio paketa podrške Evropske unije Zapadnom Balkanu, odnosno Crnoj Gori, koji ima već definisane načine dodjele sredstava, Agencija zaključuje da nijesu ispunjeni uslovi propisani članom 2 Zakona o kontroli državne pomoći. Naime, država u ovom slučaju nema diskreciono pravo da odluči kome će se bespovratna pomoć dodijeliti, već je država dužna da sprovede procedure predviđene pravilima Evropske unije i njenim tijelima, te da proslijedi predmetna sredstva korisnicima nakon dobijene saglasnosti predstavnika Evropske komisije.

Kako ne postoji direktna kontrola uticaja na sredstva Države Crne Gore, dodjela ovih sredstava 541.666,67 eura „Berzi električne energije“ DOO Podgorica, u cilju dvogodišnjeg zakupa softvera koji će služiti za uspostavljanje tržišta „dan-unaprijed“, ne predstavlja državnu pomoć shodno tački 60 Obavještenja Komisije (EU) o pojmu državne pomoći iz člana 107 stav 1 Ugovora o funkcionisanju Evropske unije (2016/C 262/01) koje se u Crnoj Gori primjenjuje kao Prilog 2f Pravilnika o listi pravila državne pomoći.

PREDSJEDNIK SAVJETA

Dragan Damjanović